

AYCAN ÇELIKAKSOY
ESKIL WADENSJÖ

Ensamkommande flickor på väg in i samhället

AYCAN ÇELIKAKSOY
ESKIL WADENSJÖ

ENSAMKOMMANDE FLICKOR PÅ VÄG IN I SAMHÄLLET

FORES

Fores studie 2019:4

Ensamkommande flickor

På väg in i samhället

Författare: Eskil Wadensjö och Aycan Çelikaksoy

1:a upplagan, 2:a tryckningen

Redaktör: Hedvig Heijne

Grafisk form: Epique Studio

Fores, Kungsbrogatan 2, 112 27 Stockholm

info@fores.se

www.fores.se

Tryckt hos Spektar Bulgarien 2019

ISBN: 978-91-87379-59-8

Fritt tillgängligt med vissa rättigheter förbehållna. FORES vill ha största möjliga spridning av de publikationer vi ger ut. Därför kan publikationerna utan kostnad laddas ner via www.fores.se. Enstaka exemplar kan också beställas i tryckt form via info@fores.se. Vår hantering av upphovsrätt utgår från Creative Commons Erkännande-Ickekommersiell-Inga bearbetningar 3.0 Unported License (läs mer på www.creativecommons.se). Det innebär i korthet att det är tillåtet att dela, det vill säga kopiera, distribuera och sända verket, på villkor att Fores och författaren anges, ändamålet är icke kommersiellt och verket inte förändras, bearbetas eller byggs vidare på.

Om Fores

Den gröna och liberala tankemedjan

Fores – Forum för reformer och entreprenörskap – är den gröna och liberala tankemedjan. Vi vill förnya debatten i Sverige med tro på entreprenörskap och människors möjligheter att själva forma sina liv.

Miljö och marknad, migration, företagande i civilsamhället, integritet, jämställdhet, global demokratisering och moderniserad välfärd – det är några av de frågor vi jobbar med. Vi är en öppen och oberoende mötesplats för samhällsengagerade, debattörer, akademiker och beslutsfattare.

Tillsammans med personer i hela Sverige ska vi hitta lösningar på hur Sverige kan möta de utmaningar som globaliseringen och klimathotet innebär. Vi fungerar som länk mellan nyfikna samhällsmedborgare, debattörer, entreprenörer, beslutsfattare och seriös forskning. Fores producerar böcker och arrangerar seminarier och debatter.

Besök gärna vår webbplats www.fores.se.

Innehåll

Om författarna	v
Förord	vi
Inledning	1
Bakgrund	3
Undersökningen och datamaterialet	7
Familj i Sverige	11
Ensamkommande flickor i utbildning	14
Ensamkommande flickor på arbetsmarknaden	19
Vilka yrken har de?	22
Hur är deras inkomster från arbete?	23
Varken i arbete eller i utbildning?	25
Hur förbättrar vi situationen för de ensamkommande?	27
Referenser	30

Om författarna

Esfil Wadensjö disputerade i nationalekonomi vid Lunds universitet 1972 på avhandlingen *Immigration och samhällsekonomi*. Sedan 1980 är han professor vid Institutet för social forskning, Stockholms universitet. Han har medverkat i svenska och internationella utredningar (Nordiska Rådet, EU, OECD, ILO, Europarådet). Hans forskning behandlar invandring och integration, arbetsmarknadspolitik, social- och avtalsförsäkringar, ungas och äldres ställning på arbetsmarknaden och ekonomisk doktrinhistoria. Han har publicerat ett stort antal artiklar och böcker.

Aycan Çelikaksoy disputerade år 2006 i nationalekonomi med doktorsavhandlingen *Marriage Behaviour and Labour Market Integration: The case of the children of guest worker immigrants in Denmark* vid Århus universitet. Hon har sedan 2006 varit forskare vid Institutet för social forskning (SOFI) vid Stockholms universitet. Hon har publicerat ett stort antal artiklar om migration och integration, under de senaste åren med fokus på migration av ensamkommande barn.

Förord

I **media får man** intrycket av att det bara är ensamkommande pojkar som kommer till Sverige, trots att ungefär en av fyra ensamkommande som får asyl är flickor. När Fores startade projektet *Ensamkommande flickor* konstaterade vi redan från början att det fanns lite forskning om hur det går för denna grupp. Det är hög tid för politiker, arbetsgivare och andra samhällsaktörer att ta större ansvar och ägna mer uppmärksamhet åt de flickor som kommit till Sverige utan vårdnadshavare.

I samtalet om ensamkommande barns etablering glöms ofta flickornas perspektiv och lite uppmärksamhet har ägnats åt hur det går för ensamkommande flickor på den svenska arbetsmarknaden. Det är anmärkningsvärt i ljuset av att det ofta lyfts fram att jämställdhet är en av Sveriges styrkor. Denna studie ger svar på hur det har gått med arbetsmarknads-etableringen för de ensamkommande flickor som kom mellan 2003–2015.

Ensamkommande flickors situation måste förbätt-

ras. För att få fler ensamkommande flickor i studier eller arbete behöver politiker och myndigheter ta till sig den forskning som finns idag och rikta resurser rätt. Det är viktigt att låta denna grupp synas och höras i debatten. Vi hoppas att denna studie kan bidra till detta.

Att engagemanget, nyfikenheten och behovet av forskning om de ensamkommande flickornas situation var stort visade det sig snabbt då vår första tryckning av rapporten tog slut direkt. Fores väljer därför att släppa rapporten ännu en gång med förhoppningen om att rapporten kan bidra till att fler börjar adressera den alltför ofta bortglömda gruppen - ensamkommande flickor.

Therese Lindström

Programchef Tankesmedjan Fores

Hedvig Heijne

Projektledare Tankesmedjan Fores

Inledning

Av dem som fått uppehållstillstånd som ensamkommande barn i Sverige är merparten pojkar, men ungefär en fjärdedel är flickor. Det finns skäl att uppmärksamma de ensamkommande flickornas situation. De har en annan åldersfördelning än ensamkommande pojkar och fördelningen efter ursprungsland skiljer sig markant mellan flickor och pojkar. De kan ha andra och också svårare problem på sin väg till Sverige än vad ensamkommande pojkar har.¹ Behoven och utmaningarna kan skilja sig åt mellan flickor och pojkar.

Vi undersöker hur det har gått för de ensamkommande flickor som fick uppehållstillstånd under 2003–2014. Med hjälp av ett stort registerdatamaterial studerar vi hur det har gått för dem att utbilda sig och etablera sig på arbetsmarknaden.

Vi undersöker hur ursprungsland, ålder vid uppehållstillstånd, tid i Sverige, utbildning och bostadslän påverkar deras etablering.

¹ Vi har behandlat de ensamkommande pojkarnas situation i Çelikaksoy och Wadensjö (2018a). Ensamkommande barn har kommit och kommer till många länder. För en översikt av erfarenheterna i olika länder se Çelikaksoy och Wadensjö (2016).

Vi jämför med dem som kommit som barn från samma länder med förälder eller annan legal vårdnadshavare och personer i samma ålder med svensk bakgrund (födda i Sverige med föräldrar födda i Sverige). Vi gör också kortfattade jämförelser i texten med hur det går för de som kommit som ensamkommande pojkar. Se Çelikaksoy och Wadensjö (2018) för mer information.

Den stora grupp ensamkommande som 2015 sökte asyl i Sverige och i regel fick sina ansökningar behandlade 2016 eller 2017 ingår inte. Att studera ensamkommande som kommit tidigare kan dock ge indikationer på hur det kan gå för dem som kom 2015 samt insikter om hur ensamkommandes etablering bäst kan understödjas.

Bakgrund

Tabell 1 visar att antalet som sökte asyl i Sverige som ensamkommande barn ökade varje år från 2005 till och med 2015. År 2014 och 2015 mångdubblades antalet, men år 2016 återgick antalet asylsökande ensamkommande till samma nivå som 2009. Nedgången fortsatte under 2017 och 2018 främst som resultat av olika restriktioner vid gränser till och inom Europa, inklusive Sveriges gränser. Enligt Migrationsverkets statistik sökte endast 1 336 ensamkommande barn asyl under 2017 och än färre under 2018 då endast 944 ensamkommande barn sökte asyl. I tabell 1 redovisas siffror för ett antal länder från vilket många ensamkommande kommit. Många har också kommit från andra länder. Antalet asylsökande från Syrien ökade kraftigt från 2012 och variationen i antalet från Irak är stora; det återspeglar politiska händelser i dessa länder.

De flesta ensamkommande är tonåringar, men det kommer också yngre barn. Att barn är ensamkommande innebär inte att de anländer ensamma. De kan

komma tillsammans med andra flyktingar från samma land, till exempel äldre syskon eller andra släktingar, och med eller utan hjälp av flyktingsmugglare.

Tabell 1. Ensamkommande barn som sökt asyl i Sverige efter medborgarskap, 2003 – 2018

År	Afghanistan	Eritrea	Etiopien	Irak	Somalia	Syrien	Övriga länder	Totalt
2003	64	14	7	67	107	4	248	561
2004	35	8	4	26	62	2	251	388
2005	27	15	4	69	33	1	249	398
2006	98	22	7	337	101	4	251	820
2007	160	38	6	621	189	5	265	1264
2008	347	32	8	464	345	15	299	1510
2009	780	49	13	110	913	18	367	2250
2010	1153	78	11	93	533	11	514	2393
2011	1693	64	31	64	251	18	536	2657
2012	1940	105	37	50	452	120	874	3578
2013	1247	345	48	48	576	364	1224	3852
2014	1547	1456	114	84	1118	1233	1497	7049
2015	23 480	1939	891	1097	2058	3777	2127	35 369
2016	665	74	133	93	421	180	633	2199
2017	222	52	53	52	159	159	639	1336
2018	99	100	34	31	106	136	438	944

Anm. Kvotflyktingar ingår inte.

Källa: Migrationsverket, Asylsökande till Sverige under 2000–2018

I tabell 2 redovisas antalet flickor som sökte asyl som ensamkommande 2015, 2016, 2017 och 2018 och hur stor andel flickorna utgör. Andelen flickor ökade markant mellan 2015 och 2016 då andelen som kom från länder i Afrika ökade, länder från vilka det kommer många ensamkommande flickor. Flickorna utgör en betydligt större andel av de ensamkommande barnen bland de yngre än bland de äldre barnen.

Tabell 2. Asylsökande ensamkommande flickor efter ålder, 2015–2018

Ålder	Antal ensamkommande flickor				Andel flickor av ensamkommande (%)			
	2015	2016	2017	2018	2015	2016	2017	2018
0–6	157	30	24	17	50	49	51	50
7–12	421	64	43	43	19	36	28	37
13–15	1057	179	106	71	7	19	22	25
16–17	1212	162	117	118	7	16	18	23
Totalt	2847	435	293	249	8	20	22	26

Källa: Migrationsverket, Inkomna ansökningar om asyl 2015, 2016, 2017 och 2018

Tabell 3 visar uppgifter om avgjorda asylansökningar för ensamkommande barn 2009–2018. Antalet skiljer sig mycket från antalet sökande samma år. Få får beslut samma år de sökte asyl.

Bifallsandelen för ensamkommande varierar i hög grad efter medborgarskap, men också från år till år givet medborgarskap.

Tabell 3. Avgjorda asylansökningar avseende ensamkommande barn i Sverige, 2009 – 2018

År	Avgjorda	Varav bifall	Varav avslag	Varav Dublin	Varav övriga	Gemensnittlig tid för handläggning	Bifallsandel	Bifallsandel exkl. Dublin och övriga*
2009	1682	1060	345	141	136	115	63 %	75 %
2010	1959	1285	304	202	168	146	66 %	81 %
2011	2744	2036	441	113	154	144	74 %	82 %
2012	2915	1882	416	328	289	98	65 %	82 %
2013	2942	1955	435	166	386	120	66 %	82 %
2014	4334	3269	509	83	473	143	75 %	87 %
2015	4660	3076	426	61	1097	195	66 %	88 %
2016	9491	6853	1121	117	1400	353	72 %	86 %
2017	7480	5429	1428	61	562	578	73 %	79 %
2018	1629	864	474	35	255	513	53 %	65 %

Anm. Kvotflyktingar ingår inte. Övriga ansökningar är sådana som Migrationsverket inte prövat i sak, då den sökande avvikit eller återtagit sin ansökan. Dublin avser fall som hänvisats till annat EU-land.

Källa: Migrationsverket (olika år), Avgjorda asylärenden beslutade av Migrationsverket.

Undersökningen och datamaterialet

Vår studie bygger på paneldata från SCB:s databas Stativ för de ensamkommande barn som fick uppehållstillstånd och folkbokfördes under perioden 2003–2014. Vi använder oss av den klassificering som Migrationsverket gjort vid barnets asylansökan. I analysen jämförs ensamkommande med dem som kommit som barn från samma länder tillsammans med förälder eller annan legal vårdnadshavare och barn och ungdomar 19 år och äldre med svensk bakgrund (födda i Sverige med föräldrar födda i Sverige). Vi har uppgifter om barnets land för länder det kommit många barn från, för övriga har vi samlingsbeteckningar.

En del ensamkommande förenas med sina föräldrar i Sverige. Ju yngre barnen är då de får uppehållstillstånd, desto fler blir återförenade med en eller båda föräldrar. Av barn från Somalia har 47 procent återförenats med förälder, medan endast 14 procent av barn från Afghanistan blivit det.

Barn under 16 år går i förskola, grundskola eller är i annan omsorg. Den del av undersökningen som avser utbildning omfattar därför de som är 16 år eller äldre under minst ett år under den period vår undersökning omfattar. Då många är 16 eller 17 år när de folkbokförs eller blir det under den period undersökningen omfattar, innebär det att flertalet barn inkluderas. För vissa barn finns uppgifter för flera år då de är 16 år eller äldre, medan för andra som för dem som folkbokförts 2014 endast finns uppgifter för ett år. Totalt har vi 61 834 observationer. När vi undersöker deltagande i undervisning och exkluderar de yngsta barnen har vi 36 445 observationer. När vi studerar utbildning efter gymnasieskolåldern eller etableringen på arbetsmarknaden och inkluderar dem som är 19 år eller äldre har vi 23 122 observationer.

Tabell 4 visar antalet och andelen ensamkommande flickor efter år då uppehållstillstånd beviljades. Den visar också hur många som ingår i undersökningen under olika år. Antalet ökar varje år allt eftersom nya barn tillkommer. Lägst andel flickor var det år 2011 (14 procent) och högst 2004 och 2005 (46 procent). Ungefär en fjärdedel är flickor av de ensamkommande barn som fått uppehållstillstånd och är kvar i landet i slutet av 2014. En del av allra yngsta ensamkommande barnen kommer med förälder (i regel mamman) som också är ensamkommande.

Tabell 4. Antal ensamkommande flickor som beviljats uppehållstillstånd år 2003–2014, efter första året för beviljande av uppehållstillstånd och kumulativt antal

År	Antal flickor		Andel flickor (%)	
	Antal under året	Kumulativt antal	Andel under året	Kumulativ andel
2003	127	127	34	34
2004	51	178	46	37
2005	36	213	46	38
2006	68	278	38	38
2007	149	426	18	28
2008	164	588	22	26
2009	270	857	25	25
2010	305	1167	22	25
2011	274	1438	14	21
2012	1068	2519	31	25
2013	1071	3739	32	27
2014	672	4402	22	26

Källa: Beräkningar baserade på vår databas.

Att andelen flickor varierar över tid beror till stor del på variationer i sammansättningen efter de länder barnen kommer från. Tabell 5 visar andelen flickor från några länder som vi har uppgifter för. Andelen flickor av de ensamkommande barnen från Afghanistan är mycket låg, medan den är betydligt högre bland ensamkommande barn från några länder i Afrika.

Tabell 5. Andel (%) flickor av ensamkommande barn efter land och år för uppehållstillstånd

År	Afghanistan	Eritrea	Etiopien	Irak	Somalia	Syrien
2003	14	11	58	33	56	*
2004	25	0	53	60	70	*
2005	43	33	50	0	44	*
2006	25	5	61	54	82	*
2007	11	2	41	50	29	*
2008	11	3	44	25	50	*
2009	20	2	41	68	61	*
2010	27	1	43	48	44	*
2011	32	5	36	53	34	*
2012	41	11	44	56	54	36
2013	33	10	48	36	47	33
2014	28	9	34	22	56	28

* Vi redovisar inte tal för Syrien för åren före 2012, då endast få ensamkommande kom från Syrien under de åren.

Källa: Beräkningar baserade på vår databas

Familj i Sverige

Ensamkommande ansluter sig ofta till familjemedlemmar som redan finns i Sverige eller kommer senare eller bildar själva en egen familj. Tabell 6 visar civilståndssammansättning efter ålder.

**Tabell 6. Civilstånd för kvinnor
(Procentuell fördelning), 2014**

Ålder	Ensamkommande			Barn som kommit med förälder/ annan legal vårdnadshavare			Svensk bakgrund		
	Ogift	Gifta	Skild	Ogift	Gift	Skild	Ogift	Gifta	Skild
19	92	8	0	91	9	0	100	0	0
20	87	12	1	89	11	0	99	1	0
21	81	18	2	85	15	1	99	1	0
22	70	24	6	79	19	2	98	2	0
23	48	37	15	69	26	5	96	4	0
24	47	35	18	64	30	6	93	6	1
25	36	45	19	60	30	10	90	9	1
26	40	40	21	56	33	11	86	12	2
27	38	24	38	52	35	13	81	17	2

Källa: Beräkningar på vår databas

Ensamkommande kvinnor har oftare gift sig än de som kommit med sina föräldrar. Ett resultat som överraskar är att en så hög andel av de ensamkommande kvinnorna är skilda.

Antalet ensamkommande kvinnor i de högre åldrarna (24–27 år) är dock färre än 100 per årsklass och uppgifterna ska därför tolkas med försiktighet. De med svensk bakgrund är i mycket mindre utsträckning gifta eller skilda. En förklaring kan vara att de med svensk bakgrund ofta är sammanboende utan att vara gifta.

Ett annat mått på familjesituationen för de kvinnor som kommit som ensamkommande barn är att undersöka hur många av dem som har barn. Vi gör det genom att se hur stor andel som har barn i förskoleåldern (0–6 år) bland dem som är 19–27 år. Vi jämför också med dem som kommit som barn med sina föräldrar och dem med svensk bakgrund. Det framgår av tabellen att de ensamkommande betydligt oftare än de som kommit från samma länder med sina föräldrar har barn som i sin tur oftare har barn än de med svensk bakgrund. Det är viktigt att vidare undersöka vilka orsaker det finns till dessa skillnader och vilka effekter de kan ha i olika avseende.

Tabell 7. Andel kvinnor (%) med barn i förskoleålder (0-6 år) när de är 19–27 år

Ålder	Ensamkommande	Barn som kommit med förälder/ annan legal vårdnadshavare	Svensk bakgrund
19	13	5	2
20	20	9	3
21	26	12	6
22	30	13	8
23	34	17	11
24	38	22	15
25	36	24	19
26	39	28	24
27	49	31	28

Källa: Beräkningar på vår databas

Ensamkommande flickor i utbildning

En mycket viktig del av etableringen i det svenska samhället är att via utbildning komma in på arbetsmarknaden. Merparten ensamkommande barn är under åren närmast efter ankomsten i utbildning. De möjligheter ensamkommande barn har att tillgodogöra sig utbildning i Sverige beror bland annat på den utbildning de har vid ankomsten till Sverige, vilket i sin tur beror på vilket land de kommer från, familjeförhållanden och sociala förhållanden i hemlandet och annat land de bott i. De beror också på hur flykten till Sverige har varit. Om de har varit på väg under en längre period och då varit utan undervisning, ställer det ännu högre krav på dem när de ska ta del av utbildning i Sverige. Tyvärr saknas uppgifter om barnens utbildning vid ankomsten till Sverige, men vi vet att det finns en stor variation när det gäller de ensamkommandes förkunskaper. Merparten kan inte avsluta gymnasieskolan vid samma ålder som ungdomar med svensk bakgrund.

Många ensamkommande barn är i övre tonåren när de får uppehållstillstånd. Det första steget är undervisning i svenska. För denna åldersgrupp sker undervisningen i svenska främst i gymnasieprogrammet språkintröduktion.² Tabell 8 visar andelen som studerar av kvinnor i åldern 19–27 år som kommit som ensamkommande barn. Som jämförelse redovisas uppgifter för kvinnor i samma ålder som kommit som barn tillsammans med förälder eller annan legal vårdnadshavare och kvinnor i samma ålder med svensk bakgrund. Vi ser att de flesta ensamkommande är i utbildning när de är 19–21 och att en betydligt större andel av de ensamkommande studerar än av dem med svensk bakgrund i denna ålder.

Jämfört med män som kommit som ensamkommande är kvinnor som kommit som ensamkommande betydligt oftare i utbildning när de är 21 år eller äldre.

Samma mönster återfinns för de båda andra grupperna – kvinnor är oftare i utbildning än män i denna åldersgrupp. Kvinnor har längre utbildning än män i alla grupper; se Çelikaksoy och Wadensjö (2018b).

Fördelningen på utbildningsform givet ålder och redan uppnådd utbildning skiljer sig mycket åt mellan ensamkommande och dem med svensk bakgrund. Vi har därför undersökt hur andelen i utbildning varierar,

2 Se Skolinspektion (2017) och Skolverket (2018) för mer om programmet, om hur det fungerar samt referenser till studier av hur undervisningen bedrevs tidigare.

när vi kontrollerar för ålder, antal år med uppehållstillstånd, uppnådd utbildning, födelseland, bostadslän och några andra egenskaper. Vi finner att ensamkommande kvinnor även då betydligt oftare är i utbildning än de som kommit som barn med sina föräldrar eller har svensk bakgrund. Ensamkommande genomgår olika former av utbildning vid högre ålder än de andra grupperna speciellt när de är 20–21 år.

Tabell 8. Andel (%) studerande i åldern 19–27 år bland unga kvinnor: ensamkommande, unga kvinnor som kommit med sina föräldrar samt kvinnor med svensk bakgrund.

Ålder	Ensamkommande	Kommit med föräldrar	Svensk bakgrund
19	83	68	36
20	75	63	38
21	63	58	44
22	49	54	46
23	48	49	44
24	41	42	40
25	38	36	34
26	29	31	27
27	23	26	22

Anm. Uppgift att studera avser höstterminen respektive år. De flesta som har svensk bakgrund har avslutat sin utbildning redan under våren det år de fyller 19 år.

Källa: Beräkningar baserade på vår databas; uppgifterna avser åren 2003–2014

Den nivå ensamkommande kvinnor studerar på varierar med åldern och den utbildning de hade när de kom till Sverige. Bland 16-åringarna studerar de flesta på gymnasial nivå, men var fjärde är fortfarande kvar i grundskolan. I åldersgruppen 17–19 studerar i stort sett alla på gymnasiet. Bland ensamkommande i åldern 20–21 är fortfarande många kvar i gymnasieskolan, men det är också vanligt att studera på Komvux. För dem som är 22 år eller äldre är Komvux vanligast, men även andra utbildningsformer förekommer.

Det är av stort intresse att se vilken utbildning de ensamkommande har nått i olika åldrar då utbildningsnivån har stor betydelse för etableringen på arbetsmarknaden. Tabell 9 visar högsta avslutade utbildning för ensamkommande kvinnor i olika åldrar. Många har grundskola som högsta utbildning, och då ofta grundskoleutbildning kortare än nio år även när de är 20 år eller äldre. Få har avslutat eftergymnasial utbildning. För många av de yngsta saknas uppgift om utbildningsbakgrund. Det betyder inte att de saknar utbildning, utan endast att uppgifter om utbildning från hemlandet eller annat land saknas i de register vi har tillgång till.

Bland de ensamkommande som är 22 år eller äldre är gymnasieskola vanligast som högsta avslutade utbildning. Vi har därför närmare undersökt vilken

typ av gymnasieutbildning de ensamkommande har. Huvudresultatet är att få har fullföljt en treårig gymnasieutbildning. Det pekar på ett stort behov av olika typer av kompletterande utbildning på denna nivå. Och det behövs också en kartläggning om hur många som får gymnasiekompetens via komvux och folkhögskola.

Tabell 9. Ålder och högsta avslutad utbildning för kvinnor som kommit som ensamkommande barn (procentuell fördelning)

Ålder	Grundskola, kortare än 9 år	Grundskola 9 år	Gymnasieskola	Kort eftergymnasialutbildning	Lång eftergymnasial utbildning	Okänd
16	1	35	0	0	0	65
17	2	25	0	0	0	73
18	5	19	2	0	0	75
19	10	21	6	0	0	63
20	17	26	12	1	0	44
21	21	27	24	2	0	26
22	20	25	37	5	1	13
23	20	23	39	7	3	9
24	17	23	41	6	7	6
25	17	16	48	4	10	5
26	12	16	52	6	10	4
27	9	14	53	5	13	6

Källa: Beräkningar baserade på vår databas.

Ensamkommande flickor på arbetsmarknaden

De ensamkommande kommer i en ålder då de flesta ungdomar i Sverige ännu inte arbetar. Efter några år uppnår de emellertid den ålder då många i Sverige börjar arbeta. En viktig fråga är i vilken utsträckning de ensamkommande kommer i arbete i denna ålder.

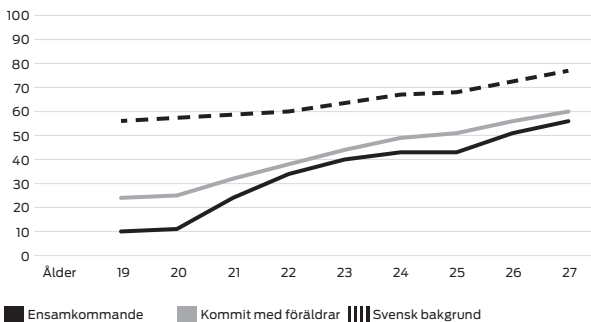
För ensamkommande kvinnors etablering på arbetsmarknaden har vi uppgifter om deras sysselsättningsstatus i november olika år samt årliga samlade inkomster från förvärvsarbete. Vi har även uppgifter om vilka yrken de ensamkommande har.

Figur 1 visar andelen ensamkommande kvinnor som är i arbete i olika åldrar. Som jämförelse visas även kvinnor som kommit till Sverige som barn med sina föräldrar samt kvinnor med svensk bakgrund. Få ensamkom-

mande arbetar när de är 19–20 år; de flesta studerar. Sedan ökar andelen i arbete gradvis med åldern, vid 26 och 27 års ålder har drygt hälften av kvinnorna arbete. Av de ensamkommande kvinnorna är en lägre andel sysselsatta än av de kvinnor som kommit som barn tillsammans med sina föräldrar och än mer jämfört med kvinnor med svensk bakgrund.

Jämfört med män som kommit som ensamkommande är de kvinnor som kommit som ensamkommande betydligt mindre ofta i arbete. Samma mönster återfinns för de båda andra grupperna – män är oftare i arbete än kvinnor. Men skillnaden är större i gruppen ensamkommande.

Figur 1. Andelen ensamkommande kvinnor som är i arbete i olika åldrar, 2003–2014

Källa: Beräkningar baserade på vår databas; uppgifterna avser åren 2003–2014

Vi har också gjort beräkningar där vi studerar sysselsättningen bland kvinnor som kommit som ensamkommande barn samtidigt som vi tar hänsyn till andra faktorer som ålder, civilstånd, utbildning, tid i Sverige, bostadslän och födelseland. Ett resultat är att de som har någon form av utbildning som är högre än grundskola oftare är sysselsatta.

Andelen som är sysselsatta ökar med tid som folkbokförd i Sverige. Kvinnor som bor i Stockholms län är betydligt oftare sysselsatta än de som bor i andra delar av landet. Den viktigaste förklaringen är troligen att arbetsmarknaden i Stockholm är betydligt starkare än i övriga Sverige, men det skulle också kunna vara selektionseffekt, det vill säga att individer med bättre förutsättningar eller som är mer motiverade att finna ett arbete tar sig till Stockholmsområdet där chanserna är större att få ett jobb. En annan förklaring skulle kunna vara förekomsten av nätverk i Stockholms län – att det finns etablerade landsmän som kan hjälpa ungdomarna att hitta arbete. De som bor i Stockholms län är också mindre ofta ”dropouts”; de fullgör oftare gymnasieutbildningen.

Jämfört med kvinnor som invandrat som barn tillsammans med föräldrar från samma länder arbetar ensamkommande kvinnor i ungefär samma utsträckning när hänsyn tas till bland annat ålder, tid i Sverige,

utbildning, bostadslän och födelseland. Vid en jämförelse med kvinnor med svensk bakgrund kvarstår skillnaden även efter kontroller; de ensamkommande är mindre ofta i arbete.

En viktig fråga är hur det går på lite längre sikt för de kvinnor som kommit som ensamkommande barn. Hur går det för dem när de blivit 30 och äldre? Lyckas de med att långsiktigt etablera sig på arbetsmarknaden i Sverige?³

Vilka yrken har de?

Merparten ensamkommande kvinnor för vilka vi har uppgift om yrke arbetar inom service-, omsorgs- och försäljningsyrken. En närmare uppdelning visar att den övervägande delen av dem arbetar som vård- och omsorgspersonal. Uppgifter om yrke saknas emellertid för många, speciellt de yngre. Det pekar på att många arbetar i mindre företag i den privata sektorn för vilka uppgifter om yrke i många fall saknas i den statistik som Statistiska centralbyrån har. Statistiska centralbyrån genomför bland mindre företag i privat sektor endast en urvalsundersökning när uppgifter om de anställdas yrken inhämtas.

³ Se Bjerneld m.fl. (2018) för en intressant intervjuundersökning av tolv kvinnor som kommit som ensamkommande barn från Somalia och varit i Sverige under ett större antal år. De har lyckats väl med att etablera sig. Frågan är hur representativa dessa kvinnor är för hela gruppen av kvinnor som kommit som ensamkommande barn från Somalia.

Hur är deras inkomster från arbete?

Tabell 10 visar ensamkommandes årslöneinkomster år 2014 efter ålder, och om de som arbetar samtidigt studerar eller inte. Som förväntat stiger löneinkomsterna gradvis med åldern och är högre för dem som enbart arbetar än för dem som kombinerar arbete med studier.

Tabell 10. Ensamkommande kvinnors genomsnittliga årsarbetsinkomst (tusentals kronor) efter ålder, 2014.

Ålder	Alla	De som kombinerar med studier	De som enbart arbetar
19	65	63	*
20	138	143	*
21	123	115	138
22	156	143	166
23	176	133	219
24	156	*	170
25	188	*	182
26	184	*	187
27	227	*	212

Anm. Endast de som har en löneinkomst ingår. Av de få som kombinerar arbete och utbildning när de är 25 och 27 år har en del höga inkomster.

*Alltför få observationer för att kunna redovisas.

Källa: Beräkningar baserade på vår databas.

När vi studerar betydelsen av olika faktorer för löneinkomsten, bland annat ålder, utbildning, tid i Sverige, bostadslän och födelseland finner vi att avkast-

ningen av utbildning är låg jämfört med vad den är för dem med svensk bakgrund. Ett annat resultat är att de som kommit som yngre har högre löneinkomster givet ålder m.m. Ett mycket tydligt resultat är att ensamkommande i Stockholms län har betydligt högre inkomster än ensamkommande i andra län. Ensamkommande kvinnor som har föräldrar bosatta i Sverige har lägre löneinkomster än de som inte har det. En förklaring skulle kunna vara att de med föräldrar på plats får en roll i familjen som innebär mer hushållsarbete och mindre tid till förvärvsarbete.

Vi har också jämfört ensamkommande kvinnors löneinkomster med dem för kvinnor som kommit tillsammans med föräldrar från samma länder. När vi tar hänsyn till ålder, utbildning, civilstånd, bostadslän och födelse-land har de ensamkommande högre löneinkomster.

De ensamkommande kvinnornas löneinkomster är klart lägre än vad kvinnor i samma ålder med svensk bakgrund har, men om vi kontrollerar för ålder, utbildning, civilstånd, födelse-land och bostadslän har de ensamkommande högre löneinkomster. Analysen avser arbetsinkomster utan hänsyn till faktisk arbetad tid. Skillnaden i löneinkomst skulle alltså kunna bero på att ensamkommande arbetar fler timmar.

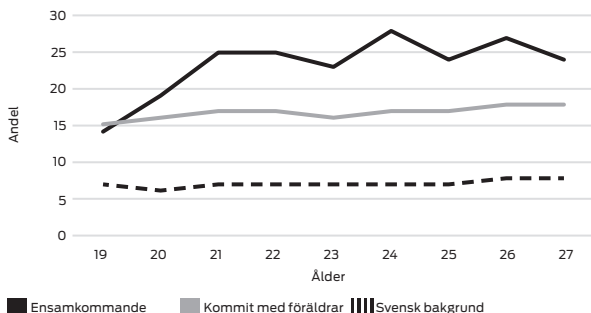
Varken i arbete eller i utbildning?

Under senare år har begreppet NEET (Not in Education, Employment, or Training) eller UVAS (Ungdomar som Varken Arbetar eller Studerar) ofta använts som mått för att se hur stor andel av de unga som har problem med att etablera sig på arbetsmarknaden. Figur 2 visar andelen som varken arbetar eller studerar bland kvinnor i olika åldrar. Det är betydligt vanligare bland ensamkommande och unga som invandrat tillsammans med föräldrar än bland dem med svensk bakgrund att varken arbeta eller studera. Högst är andelen ”inaktiva” bland de ensamkommande kvinnorna.

Jämfört med män som kommit som ensamkommande är kvinnor som kommit som ensamkommande betydligt oftare varken i arbete eller i utbildning. Samma mönster återfinns för de båda andra grupperna – kvinnor är oftare varken i arbete eller i utbildning än män. Men skillnaden är större bland dem som är ensamkommande.

När vi undersöker samvariationen mellan olika faktorer och att tillhöra NEET-gruppen finner vi att ha ett barn i åldern 0–6 år starkt samvarierar med att varken arbeta eller studera. De som har ett barn tillhör betydligt oftare NEET-gruppen. Detta samband är mycket starkare för ensamkommande än för dem som kommit med föräldrar och sambandet är mycket svagt för dem med svensk bakgrund.⁴ Så det är vanligare bland de kvinnor som kommit som ensamkommande barn att ha små barn än vad det är för de andra två grupperna och bland dem som har barn är det vanligare att tillhöra NEET-gruppen bland de ensamkommande än vad det är för dem som har barn i de andra två grupperna.

Figur 2. Andel (%) i ålder 19–27 år som varken arbetar eller studerar bland kvinnor

Källa: Beräkningar baserade på vår databas; uppgifterna avser åren 2003–2014

⁴ För de som kommit som ensamkommande pojkar är sambandet det omvända. De som har små barn arbetar oftare.

Hur förbättrar vi situationen för de ensamkommande?

Många ensamkommande flickor etablerar sig på arbetsmarknaden efter att i regel ha deltagit i utbildning i Sverige. Men det finns frågor som är viktiga att ta upp för att förbättra situationen ytterligare.

1 Många ensamkommande genomgår inte en fullständig treårig gymnasieutbildning utan avbryter den. Att vidta åtgärder som gör att andelen ökar är mycket viktigt med tanke på den vikt genomgången gymnasieutbildning har för framgång på arbetsmarknaden. Att många inte fullföljer sina gymnasiestudier tyder på att det behövs åtgärder som kan motverka detta, till exempel att göra det möjligt att fortsätta studera i gymnasiesko-

lan vid en högre ålder än vad som nu är möjligt. En viktig fråga är hur det kommer att gå för dem med kort utbildning på längre sikt på en arbetsmarknad där utbildning får allt större betydelse.

2 För att kunna undersöka utbildningens roll mer säkert behövs ett bättre statistiskt underlag. Det saknas i registerstatistiken uppgift om den utbildning de ensamkommande barnen har när de kommer. Det saknas också uppgifter om vilken behörighet studier i komvux och folkhögskolestudier leder till. Det gör det svårare att se vilken utbildning flickorna har och också svårare att planera vilka insatser som behövs.

3 Det är mycket angeläget att stödja de ensamkommande flickornas arbetsmarknadsetablering. Många ensamkommande kan behöva ytterligare stöd för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden då de ofta saknar sådana nätverk som hjälper många med svensk bakgrund att få ett arbete. Det behövs fler studier på området som närmare undersöker de ensamkommandes anställningsformer och arbetsvillkor.

4 Det är också angeläget att försöka få svar på frågan varför relativt många ensamkommande kvinnor varken arbetar eller studerar. En bidragande orsak kan vara familjsituationen – många bildar tidigt familj och får barn. Stöd för att kunna kombinera att ha barn och att arbeta eller studera kan vara en möjlig åtgärd.

5 Ett mycket tydligt resultat är att ensamkommande flickor som bor i Stockholms län oftare arbetar och har högre löneinkomster än de som är bosatta i andra delar av landet. De som bor i Stockholms län fullgör också oftare sin gymnasieutbildning. En lösning är att placera fler ensamkommande barn i Stockholms län. En annan lösning är att vidta särskilda åtgärder för dem som placeras på annat håll än i Stockholms län, åtgärder som gör att de lättare att få arbete efter avslutad utbildning; exempel på sådana åtgärder kan vara praktik och intensifierad arbetsförmedlingsinsatser.

Referenser

- Bjernelid, Magdalena, Nima Ismail och Soorej Jose Puthoopparmabil (2018)**, Experiences and reflections of Somali unaccompanied girls on their first years in Sweden: a follow-up study after two decades, *International Journal of Migration, Health and Social Care*, Vol. 4, nr 3, s. 305–317.
- Çelikaksoy, Aycan och Eskil Wadensjö (2016)**, Mapping Experiences and Research about Unaccompanied Refugee Minors in Sweden and Other Countries, IZA DP10143 <http://ftp.iza.org/dp10143.pdf>
- Çelikaksoy, Aycan och Eskil Wadensjö (2018a)**, Ensamkommande barns och ungas väg in i det svenska samhället, Delegationen för migrationsstudier (DELMi), Rapport 2018:3. <http://www.delmi.se/publikationer-seminarier#!ny-delmi-rapport-8-maj>
- Çelikaksoy, Aycan och Eskil Wadensjö (2018b)**, Sweden, Intergenerational mobility patterns in immigrant and native families in OECD, *Catching Up? Country Studies on Intergenerational Mobility and Children of Immigrants*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/9789264301030-en>.
- Skolinspektionen (2017)**, Språkinträdning i gymnasieskolan.
- Skolverket (2018)**, Uppföljning av språkinträdning, Rapport 469.

AYCAN ÇELİKAKSOY
ESKIL WADENSJÖ

Ensamkommande flickor på väg in i samhället

Flickornas situation är sällan i fokus när vi pratar om ensamkommande barn och unga, trots att ungefär 1 av 4 ensamkommande som får asyl är flickor. I samtalet om ensamkommande barns etablering glöms ofta flickornas perspektiv och lite uppmärksamhet har ägnats åt hur det går för denna grupp på den svenska arbetsmarknaden.

Den här studien fokuserar på de ensamkommande flickornas situation, hur ursprungsland, ålder vid uppehållstillstånd, tid i Sverige, utbildning och bostadslän påverkar deras etablering på den svenska arbetsmarknaden. Författarna lyfter i slutet fram fem förslag hur vi kan förbättra situationen för de ensamkommande flickorna.

Rapporten är skriven av Eskil Wadensjö, professor i nationalekonomi, och Aycan Celikaksoy fil. dr. i nationalekonomi, båda verksamma vid institutet för social forskning, Stockholms universitet.

ISBN: 978-91-87379-59-8

9

789187

379598